

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

52-2

Brno 2011

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 52

Volume 52

Číslo 2

Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkey, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Olga Lečbychová, Marián Mazuch,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce

Adresa redakce

Adress

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@iabrno.cz
Internet: <http://www.iabrno.cz>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 806/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2011

Náklad 450 kusů

Časopis je na seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2011 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

JABLUNKOV-NÁVSÍ (K. Ú. NÁVSÍ, OKR. FRÝDEK-MÍSTEK)

Intravilán obce. Novověk. Město. Záchranný výzkum.

V souvislosti s realizací stavby „Revitalizace povodí Olše – část III, vybudování splaškové kanalizace v obci Návsí“ proběhl v červenci 2010 záchranný archeologický výzkum formou dohledu nad jednotlivými výkopy, které probíhaly podél hlavní komunikace v Návsí – silnice III třídy č. 01151, tj. v ulici Nádražní, dále pak na ni navazujících vedlejších ulicích. Zdokumentováno bylo devět profilů v osmi sondách, ve kterých byly zpravidla zachyceny novověké archeologické situace.

Peter Kováčik, Petra Veselá

Resumé

Jablunkov-Návsí (Kataster Návsí, Bez. Frýdek-Místek), Innenbereich der Gemeinde. Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

JESENÍK (OKR. JESENÍK)

Masarykovo náměstí. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

V letech 2009–2010 proběhl v rámci „Rekonstrukce Masarykova náměstí v Jeseníku“ záchranný archeologický výzkum, při kterém se podařilo zachytit pozitivní nálezové situace, a to prakticky všude, kde došlo v rámci stavby k zásahům do terénu. Archeologické podloží je na lokalitě tvořeno mocnými šterkopískovými sedimenty říčky Bělé. Nejstarší zachycené antropogenní vrstvy a objekty lze datovat do raného, resp. staršího novověku (16.–17. století), nejstarší zahloubený objekt byl zřejmě ještě pozdně středověký. Vrcholně středověkou zástavbu se nepodařilo zachytit a lze tudíž předpokládat, že se tehdy koncentrovala mimo plochu náměstí. Vrstvy staršího novověku jsou reprezentovány především jílovitými a písčito - šterkovými komunikačními úrovněmi a planýrkami. Objevují se ale i základové barokní zdivo a řada dalších soudobých výkopů, z nichž některé jsou do-stí s větší či menší pravděpodobností pozůstatky dřevohliněných suterénů. Nejúplněji zachovaný byl zbytek suterénu v SV části náměstí, v místě projektovaného vodoměru pro kašnu. Stavba nad ním zanikla při požáru, snad z roku 1625, při kterém zanikla i původní budova radnice. Ta byla nahrazena barokní novostavbou s pozdějšími klasicistními úpravami. Relikty původní stavby jsou patrně reprezentovány základovým zdivem, zachyceným jižně od radnice.

Peter Kováčik, Martin Moník

Resumé

Jeseník (Bez. Jeseník), Masaryks Platz. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

JIHLAVA (OKR. JIHLAVA)

Joštova ulice. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

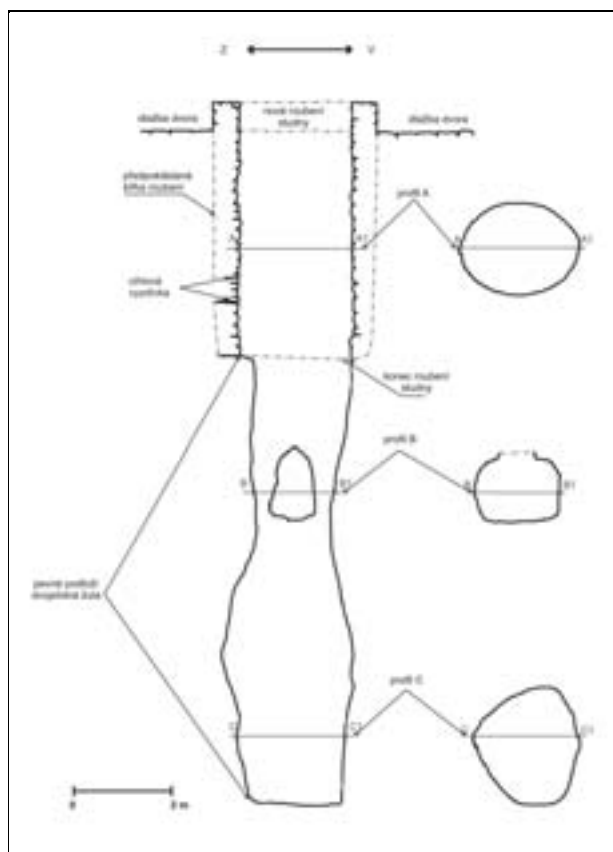
V létě roku 2010 prováděla Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích pod vedením O. Chvojky a P. Briháčka ve spolupráci s Muzeem Vysočiny Jihlava záchranný archeologický výzkum na stavbě „Odvedení dešťových vod z objektu fary v Lazebnické ulici č. 1“. Výzkum navazuje na starší odvodňovací výkopy prováděné mezi kostelem sv. Jakuba Většího a dnešní farou v Z části Joštovy ulice v Jihlavě.

Nejvýznamnější objev představuje suterén domu, který lze na základě artefaktů nalezených v zásypu rámcově datovat do 2. poloviny 13. až 1. poloviny 14. století. Svými rozměry, kdy jedna pravděpodobně delší strana objektu dosahovala 10 m, patří k největším odhaleným suterénům tohoto období v Jihlavě. Spodní část domu s plochým dnem byla zahloubena asi 1,2 m do rulového podloží. Nadzemní část tvořila s největší pravděpodobností dřevohliněná konstrukce, vyloučena není ani kamenná podezdívka. V zásypu stavení byly nalezeny úlomky maza-nic a kameny. Na dně se nacházel mělký žlab – pravděpodobně odvodňovací kanál procházející středem podlahy severojižním směrem. Odhalená část půdorysu domu nerespektuje současnou parcelní síť a pravděpodobně pokračuje S směrem pod bývalý hřbitov u kostela sv. Jakuba Většího a J směrem pod současnou budovu fary. Vzhledem k poměrně velkému množství nálezů drobných strusek po tavbě barevných kovů mohl objekt sloužit jako kovolitecká dílna na výrobu drobných kovových předmětů. Východně od suterénu domu bylo dokumentováno 6 kůlových jamek zahloubených do podloží ve dvou řadách po třech. Snad se jedná o pozůstatek dřevěného plotu patřícího k domu nebo o vymezení domovní parcely v době před založením hřbitova.

Suterén domu i kůlové konstrukce byly překryty mladší kamennou dlažbou, která je vyskládána s hrubě opracovaných kamenů do jílovitohlinité vyrovnávky. Na základě movitých keramických nálezů získaných z dlažby i ze zásypu nad ní můžeme toto zpevnění povrchu zařadit nejdříve do období pozdního středověku (15.–16. století) nebo do raného novověku (16.–17. století).

Dlažba byla porušena mladším výkopem pro dřevěný vodovod, dnes zcela vyhnulý. V dutině po rourách se nacházely typické kruhové železné spojky v místech spoju jednotlivých dřevěných komponent, zásyp výkopu pro vodovod obsahoval zlomky keramických nádob, které lze vročit do širokého časového období od 13.–18. století.

Západní část zkoumané plochy skrývala stopy po suterénu domu, který byl překryt vyrovnávkami terénu a stejnou kamennou dlažbou jako ve východní části. V zásypu sklepa se nacházelo menší množství fragmentů kuchyňské a stolní keramiky z období druhé poloviny 13. a první poloviny 14. století. Na plochém dně domu bylo nalezeno několik kamenných destrukcí, které původně tvořily buď stěny domu, nebo jeho podezdívku, popřípadě zpevňovaly nejstarší pochozí úroveň. Po vybrání výplně suterénu byly začištěny 2 úzké žlábkové zahloubené do podloží se třemi kůlovými jamkami. Situace představuje pozůstatek po jedné ze stěn domu s orientací JZ–SV. Nelze vyloučit,

Obr. 67. Jihlava, Komenského ulice. Profil studny (kresba M. Krutiš).

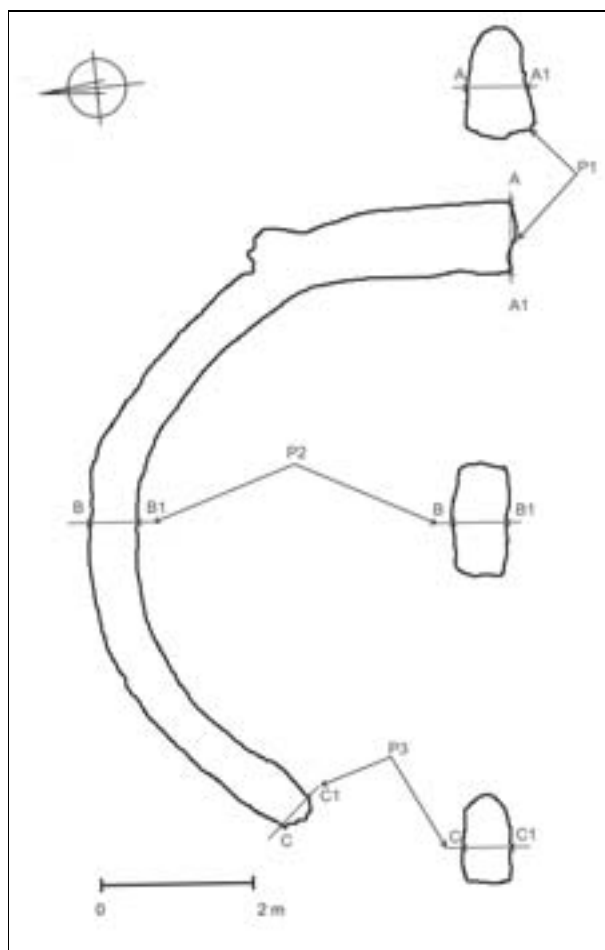
Abb. 67. Jihlava, Komenského Straße. Schnittdurch den Brunnen (gezeichnet von M. Krutiš).

že se jedná o část stejného zahloubeného suterénu domu, který byl odkryt pod „pohřebními“ vrstvami při výzkumu hřbitova v roce 2006. Podle nálezů propálených vrstev, keramických zlomků, vypálené mazanice a shořelých oblék nalezených ve výplni Z části suterénu můžeme konstatovat, že dům zanikl požárem nejpozději kolem poloviny 14. století.

Komenského ulice. Středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Na podzim roku 2010 zadal investor – Náboženská obec Církev čs. husitské v Jihlavě – vyčištění studny na dvoře domu č. 20 v Komenského ulici v Jihlavě. Lokalita se nachází ve dvorním traktu domu, na p. č. 2800/4. Výzkum provádělo Muzeum Vysočiny Jihlava, p. o. ve spolupráci se Základní organizací České společnosti speleologické 6 - 18 Cunicunulus Jihlava.

Před zahájením těžebních prací dosahovala hloubka studny 12,3 m, z toho výška vodního sloupce 10,2 m, dna bylo dosaženo v hloubce 14,3 m. Roubení studny bylo vyzděno z neopracovaných žulových středně velkých bloků kamene. Kamenné vyzdění končilo na rozhraní svrchní navětralé horniny a pevného žulového podloží, do kterého byla zahloubena spodní část. Ta má v horní části pravidelný obdélný průřez o velikosti 1,8×1,5 m, který v dolní dosahuje rozměrů 2×2,5 m (obr. 67). Ke zvětšení mohlo

Obr. 68. Jihlava, Komenského ulice, půdorys boční chodby (kresba M. Krutiš).

Abb. 68. Jihlava, Komenského Straße. Grundriß des Nebengangs (Zeichnung M. Krutiš).

dojít přirozeným zvětráváním horniny vlivem vody nebo je dolní část úmyslně rozšířena do stran pro navýšení kapacity studny.

Ve vodním sloupci studny se nacházely v původní poloze části dřevěné konstrukce pumpy s železným kováním, které spojovalo jednotlivé dřevěné díly. Délka pumpy dosahovala 8,6 m a původně byla složena ze 3 částí. Konce jednotlivých dílů byly kónicky soustruženy, zasazeny do sebe a navíc zpevněny železnými objímkami. Střed roury byl vyvrtán a opatřen kovovým pístem, jehož zpracování umožňuje datování celé konstrukce do 2. poloviny 19.–1. poloviny 20. století. Podle stupně znečištění bahnem je zřejmé, že byla pravidelně udržovaná a svému účelu sloužila ještě ve 20. století. Zajímavý je styl vertikální ražby, který má nikoliv kruhový, ale obdélný průřez. S tímto profilem se setkáváme více než v případě studen, které mají ze statických důvodů kruhový průřez, spíše u důlních šachet.

Spodní část studny v hloubce 12,3–14,3 m byla zanesena bahnitým sedimentem s nálezy dřev, keramiky, skla, kostí a dalšího odpadu. Všechny nálezy z jednotlivých období byly v bahně promíchány a i těsně nade dnem studny se nacházely novodobé artefakty jako např. zlomky porcelánových talířů. Největší podíl v nálezovém souboru mají keramické artefakty, jejichž větší část lze na základě

analogií zařadit do období novověku, menší pak do vrcholného středověku (13.–15. století). Na dně studny byly objeveny dva kamenné fragmenty jednoho ostění dveří, vyrobené podle profilace v pozdním středověku (15.–16. století).

Přibližně v polovině profilu na S straně studny se nachází ústí horizontální chodby, která byla ražena v podložní hornině S směrem a stáčí se k Z ke Komenského ulici (obr. 68). Chodba o šířce 0,8–1,1 m a maximální výšce 1,53 m je ukončena čelbou. Byla ražena v tvrdé žulové hornině úsporným způsobem tak, aby se jí dalo prolazit k čelbě. Účel ražby boční chodby ani její datace nejsou jasné. Je možné, že se jedná o nedokončenou spojovací chodbu s podzemními prostory vedlejších domů. Pravděpodobněji však šlo o průzkumnou chodbu s cílem najít vydatnější zdroj vody.

David Zimola

Resumé

Jihlava (Bez. Jihlava), Joštova Str. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Jihlava (Bez. Jihlava), Komenského Str. 20. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

JINAČOVICE (OKR. BRNO-VENKOV)

Intravilán obce, p. č. 5 a 89/1. Novověk. Sídliště. Záchraný výzkum.

V dubnu roku 2010 uskutečnili pracovníci ÚAPP Brno, v. v. i. záchraný archeologický výzkum v zastavěném území obce v souvislosti s budováním splaškové kanalizace. Pozitivní situace byly zjištěny pouze v historickém jádru, a to jednak mezi kaplí a domy č. p. 46 a 47 a jednak asi 60 m SSV mezi domy č. p. 12, 13, 229 a 231. Po-loha uvedených míst je na ZM Č R 1:10 000 list 24-32-13 určena body o souřadnicích 474:42 a 475:42, respektive 475:47, 481:48 a 482:49 mm od Z s. č.: J s. č.

V obou případech byla na profilech liniových výkopů zaznamenána sídlištní vrstva (planýrka?) o maximální mocnosti 0,3 až 0,32 m, kterou překrývaly hlinité, či písčité navážky a konstrukční vrstvy nejprve kamenné cesty a potom stávající asfaltové uliční komunikace. Na základě získaných zlomků keramických nádob byla datována do 16.–17. století. Přestože první písemná zmínka o Jinačovicích pochází již z roku 1358 (Kocman 2008, 27), nepodařilo se nikde v intravilánu objevit pozůstatky staršího osídlení.

Michal Přichystal

Literatura

Kocman, P. 2008: Jinačovice od nejstarších dob do roku 1848. In: Autorský kolektiv: *Jinačovice. 650 let od první zmínky*, Jinačovice, 27–43.

Resumé

Jinačovice (Bez. Brno-venkov), Intavillan. Bei der Rettungsgrabung im Innenbereich der Gemeinde wurden die Schichten aus dem 16.–17. Jahrhunderts entdeckt.

KAMENICE U JIHLAVY (OKR. JIHLAVA)

Náměstí. Vrcholný středověk až novověk. Město. Záchraný výzkum.

V letech 2008–2010 probíhala rekonstrukce interiéru i exteriéru domu č. p. 72 situovaného na Z okraji náměstí trhového městečka Kamenice. Při V okraji základů dnešní budovy byl prozkoumán zahloubený objekt č. 508 se střepy, pocházejícími pouze ze dvou až tří nádob a s velkým množstvím spálených obilek a dalších organických hmot (obr. 69). Tento objekt přesvědčivě dokládá původní („provizorní“?) dřevohliněnou zástavbu z 2. poloviny 13.–1. poloviny 14. století předcházející definitivnímu půdorysnému rozvržení parcel městečka a výstavbě domu čp. 72. Objekt zanikl požárem snad právě v souvislosti se stavbou kamenného domu čp. 72 v 1. polo-vině 14. století. V obytné místnosti samotného domu se pod recentní podlahou doložil zánikový horizont původní hliněné a trámové podlahy s nálezy keramiky, kachlů a mazanice ze 14.–1. poloviny 15. století, další nálezy pak dokládají bohatý život domu v průběhu renesance a baroka, konkrétně v 16.–19. století. Jde o zlomky skleněných, porcelánových a keramických nádob, zvířecí kosti a mince z let 1521, 1706 a 1800. Současnou podobu dostal dům po přestavbách v barokním slohu i mladšími úpravami v 18.–19. století.

Milan Vokáč, David Zimola

Resumé

Kamenice u Jihlavy (Bez. Jihlava), Platz. Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

KDOUSOV (OKR. TŘEBÍČ)

Kostel sv. Leonarda. Raný středověk až novověk. Kostel. Záchraný výzkum.

Archeologický výzkum po obvodu kostela na podzim roku 2009 probíhal kvůli výkopům pro odvlhčení zdíva objektu. Bylo zjištěno, že se pod mohutným barokním chrámem z poloviny 18. století s orientací S–J nacházel pozdněrománský kostel. Tento původní kostel, který se skládal z obdélné lodi a presbytáře (polygonálního?) a věže (?) v Z průčelí, byl postaven nejpozději v 1. polo-vině 13. století. Středověký kostel měl delší osu orientovanou ve směru V–Z a byla z něj odkryta masivní základová zeď s nárožím lodi a presbytáře (nebo opěrný pilíř?). Obvodové zdívo původní stavby bylo vystavěno z desek a bloků místních hornin, zejména z rekrystalizovaného granulitu, méně bylo amfibolitu. Do vápenné malty základu byl zazděn grafitový okraj nádoby ze 12.–13. století. Základ respektovaly celkem 3 odkryté pohřby, kde byli mrtví uloženi na zádech s orientací V–Z. Na místě se patrně pohřbívalo již před výstavbou kamenného kostela, neboť ze starších hrobů pochází kolekce bronzových záušnic (Poláček 1991). Ve výkopech byl dále objeven soubor střepů nádob datovaných do doby mladohradištní (12. století) až do pokročilého novověku (obr. 70). Nálezy pocházejí z uloženin, které vznikaly při navrhování okolního hřbitova a pozdějších stavebních úpravách kostela. Z no-